

PISM | POLSKI INSTYTUT SPRAW MIĘDZYNARODOWYCH
THE POLISH INSTITUTE OF INTERNATIONAL AFFAIRS

BIULETYN

Nr 140 (1888), 9 października 2019 © PISM

Redakcja: Sławomir Dębski • Patrycja Sasnal • Rafał Tarnogórski
Katarzyna Staniewska (sekretarz redakcji)
Sebastian Płóciennik • Justyna Szczudlik • Daniel Szeligowski • Jolanta Szymańska
Marcin Terlikowski • Karol Wasilewski • Szymon Zaręba • Tomasz Żornaczuk

Perspektywy współpracy V4 i Indii

Patryk Kugiel, Veronika Jóźwiak

Wizyty ministra spraw zagranicznych Indii Subrahmanyama Jaishankara 26 sierpnia br. na Węgrzech i 28–29 sierpnia br. w Polsce są sygnałem wzrostu zainteresowania Europą Środkową. Ożywienie dialogu politycznego stwarza warunki do pogłębienia współpracy gospodarczej między państwami regionu a Indiami. Szanse na zwiększenie intensywności kontaktów dawałoby uruchomienie współpracy w formacie Grupa Wyszehradzka + Indie. Zwiększyłyby to atrakcyjność państw wyszehradzkich, poprawiłoby ich rozpoznawalność w Indiach oraz pozwoliłoby ograniczyć asymetryczność tych relacji.

Interesy państw V4. Członkowie Grupy Wyszehradzkiej od blisko dekady – w następstwie globalnego kryzysu finansowego od 2008 r., który dotknął szczególnie kraje rozwinięte – dążą do dywersyfikacji kierunków współpracy gospodarczej i odbudowy relacji z państwami pozaeuropejskimi. Indie zostały określone w rządowych dokumentach poszczególnych państw jako jeden z ważniejszych partnerów, m.in. ze względu na duży rynek konsumencki, możliwości biznesowe i szybki wzrost gospodarczy (obecnie ponad 7% rocznie). To wschodzące mocarstwo globalne, szósta gospodarka świata i najludniejsze państwo demokratyczne oferuje także możliwości udziału w wielomiliardowych rządowych programach modernizacyjnych. Węgry np. wyrażają zainteresowanie budową instalacji wodnych i sanitarnych oraz rozwojem współpracy przemysłu farmaceutycznego. Polska, Czechy i Słowacja mają potencjał, by wziąć udział w rozbudowie infrastruktury transportowej, modernizacji sektora energetycznego, rolniczego czy przemysłu obronnego. Dla Polski perspektywiczna jest też współpraca w branży wydobywczej, przetwórstwa żywności czy biotechnologii.

W wymiarze politycznym w interesie państw V4 jest równoważenie stosunków z Chinami relacjami z innym azjatyckim mocarstwem. Wspólne działania w polityce obronnej oraz w zakresie bezpieczeństwa z Indiami (m.in. zwalczanie terroryzmu) nabierają dla Europy Środkowej (EŚ) znaczenia w obliczu wzmocnienia indyjsko-amerykańskiej współpracy strategicznej. Indie, podobnie jak państwa V4, popierają porządek międzynarodowy oparty na prawie i wielostronnym systemie handlowym. Rozwojowi stosunków bilateralnych państw V4 z Indiami sprzyja większe zaangażowanie UE w pogłębianie partnerstwa z azjatyckim partnerem, wyrażone przyjęciem w grudniu 2018 r. pierwszej strategii UE wobec Indii.

Jedną z ważniejszych barier dla intensyfikacji stosunków jest dotychczasowe niewielkie zainteresowanie ze strony Indii, które długo nie doceniały znaczenia państw regionu, m.in. ze względu na wcześniejsze odmienne priorytetowe kierunki polityki zagranicznej i sprawdzonych partnerów w Europie Zachodniej. Po zakończeniu zimnej wojny żaden indyjski premier nie odwiedził kraju będącego dziś członkiem V4, a np. wspomniana wizyta ministra spraw zagranicznych w Polsce była pierwszą od 32 lat. Także obecny premier Indii Narendra Modi, znany z dużej aktywności dyplomatycznej, w trakcie swojej pierwszej kadencji (2014–2019) omijał państwa wyszehradzkie, mimo że odwiedził już większość krajów Europy Zachodniej. Szansą na zainteresowanie Indii EŚ może być zastosowanie podejścia regionalnego, np. uruchomienie współpracy w formacie V4 + Indie, jako uzupełnienie stosunków dwustronnych. Byłoby to też zgodne z treścią wspólnego oświadczenia ministrów spraw zagranicznych Polski i Indii wydanego w sierpniu

br. podczas ich spotkania w Warszawie, w którym strona indyjska wyraziła chęć współpracy z Polską również w ramach formatu V4.

Wartość dodana współpracy V4 + Indie. Dla współpracy bilateralnej poszczególnych państw Europy Środkowej z Indiami ograniczeniem jest duża asymetria potencjałów gospodarczych stron. V4 jako sprawnie funkcjonująca w UE platforma regionalna zapewnia swoim członkom lepszą rozpoznawalność w kontaktach z zewnętrznymi partnerami. Od wielu lat rozwijana jest współpraca w formacie V4+ z wybranymi państwami pozaeuropejskimi. Obejmuje ona szczyty przywódców państw V4 z Japonią (od 2013 r.), Koreą Południową (od 2015 r.), a także spotkania na poziomie ministrów z innymi państwami (np. Australia, Brazylia). Nowym przykładem perspektywicznej współpracy V4+ i uruchomienia w jego ramach szczegółowych mechanizmów sektorowych jest format V4 + Izrael działający od 2017 r. Pogłębienie współpracy m.in. w dziedzinie badań naukowych i innowacji z Izraelem przybrało formę programu szkoleniowego dla startupów z państw V4 oraz wspólnych projektów badawczo-rozwojowych. Format V4 + Indie może być korzystny w przypadku dużych przedsięwzięć gospodarczych. Ze względu na skalę Indii współpraca i tworzenie konsorcjów firm z państw V4 może umożliwiać im skuteczniejsze pozyskiwanie kontraktów, np. w przemyśle obronnym lub przy budowie infrastruktury w Indiach.

Punkt widzenia Indii. Indie są obecnie zainteresowane podjęciem współpracy w wymiarze regionalnym z Europą Środkową. Po pierwsze, pod rządami premiera Modiego od 2014 r. Indie prowadzą aktywniejszą politykę zagraniczną i chętnie wykorzystują spotkania wielostronne do realizacji swoich interesów. Modi zaprosił np. przywódców wszystkich państw Południowoazjatyckiego Stowarzyszenia Współpracy Regionalnej (SAARC) na swoją inaugurację w maju 2014 r., a w styczniu 2018 r. przedstawiciele 10 państw ASEAN-u uczestniczyli w Dniu Republiki w Nowym Delhi. W kwietniu 2018 r. Modi odwiedził Szwecję, aby w ramach pierwszego szczytu Indie – kraje nordyckie spotkać się z ich przywódcami. Ten ostatni przykład pokazuje, że dla mniejszych państw europejskich dobrym sposobem na zainteresowanie Indii jest przyjęcie podejścia regionalnego.

Po drugie, w ostatnich latach Indie zwiększają swoje zaangażowanie w Europie. Premier Modi ożywił dialog UE–Indie, licząc na większy napływ europejskich inwestycji i technologii. Także indyjskie organizacje biznesowe, eksperci i urzędnicy wykazują rosnące zainteresowanie EŚ. Przykładem jest organizowane od 2014 r. przy udziale indyjskiego MSZ Forum Biznesu Indie–Europa, na które zapraszani są również przedstawiciele 29 państw z Europy Środkowej i Wschodniej. Fakt, że ok. 95% handlu UE–Indie przypada na państwa tworzące UE przed 2004 r., pokazuje niewykorzystany potencjał Europy Środkowej. Oprócz znaczenia gospodarczego uwagę Indii może zwracać rosnąca obecność w EŚ Chin – regionalnego rywala Indii – w ramach formatu 17+1. Wyjście Wielkiej Brytanii z UE spowoduje, że Indie stracą głównego unijnego partnera i będą miały mniejszy dostęp do jednolitego rynku UE. Mogą chcieć to zrekompensować wzmocnieniem współpracy ze środkowoeuropejskimi członkami Unii.

Po trzecie, Indie z EŚ łączą podobieństwa historyczne oraz bliskość ideologiczną rządu Indyjskiej Partii Ludowej i rządów w państwach V4, w tym tradycyjne rozumienie suwerenności narodowej. Państwa V4 nie są też skłonne do krytykowania sytuacji wewnętrznej państw trzecich, co jest dobrze widziane w Indiach. Dzieli z Indiami doświadczenie bliższej współpracy w czasie zimnej wojny i następującej po niej transformacji gospodarczej. W efekcie zarówno państwa Grupy Wyszehradzkiej, jak i Indie należą do nowych głównych beneficjentów globalizacji i przeciwników tendencji protekcjonistycznych w handlu. Dla Indii ważne byłoby poparcie całej grupy dla ich walki z terroryzmem transgranicznym czy aspiracji do stałego miejsca w Radzie Bezpieczeństwa ONZ.

Rekomendacje. Zaproszenie premiera Indii na szczyt z przywódcami państw V4 w przyszłym roku dałoby możliwość omówienia najważniejszych wyzwań międzynarodowych i wskazania kierunków współpracy gospodarczej w wybranych sektorach (np. przetwórstwo żywności, zielone technologie, gospodarka wodna, *smart cities*). Polska, która przejmie przewodnictwo w V4 w lipcu 2020 r., może rozważyć włączenie tego punktu do programu swojej prezydentury. Połączenie spotkania przywódców z Forum Biznesu (podobnie jak było w przypadku szczytu państw nordyckich i Indii) służyłoby promocji firm, produktów i technologii obu stron oraz omówieniu możliwości zaangażowania państw V4 w indyjskie projekty modernizacyjne.

Przygotowując współpracę w formacie V4 + Indie, należy zagwarantować, że mechanizm ten będzie uzupełniał, a nie zastępował relacje dwustronne z Indiami. Warto też stworzyć warunki do równego uwzględnienia interesów i udziału wszystkich państw wyszehradzkich, tak by uniknąć współzawodnictwa między nimi. Uruchomienie niewykorzystanego potencjału regionu we współpracy z Indiami wzmocni strategiczne partnerstwo unijno-indyjskie, zgodnie ze strategią z 2018 r. Powołanie formatu V4 + Indie i udział premiera Modiego w przyszłorocznym szczycie mogą również potwierdzić pozycję Polski jako ważnego partnera Indii w Europie. Stanowiłoby to kolejne narzędzie polskiej polityki zagranicznej i platformę współpracy z pozaeuropejskimi mocarstwami.